

Nem kritika

Ha időm engedi, nem nézek tévét. Ez régebben fordítva volt, de most éppen megfordítva van. Ugyanis nem leszek tőle se okosabb, se nagyobb, se tájékozottabb, se pedig kikapcsolatottabb. Ha valahogy ki akarok kapcsolódni, akkor a tévét kapcsolom ki, ez ma egy igazi kikapcsolódási forma, és érzem is, mikor lehunyja vakszemét a tévé, fölébred bennem a kisbáláz.

Mert ugyan mit nézek benne? Azt, ahogy Vágó István új, döbbenetesen szexi frufrujával nem intelligenciát, hanem lexikális tudást akar pénzre váltani, miközben már az iskolás gyerek is tudja, nem hogy pénzre nem tudja váltani a tudását, de alapvetően elhelyezkedési gondolatai lesznek? Vagy azt, ahogy a közszolgálati híradó bementője idegyszámlámszó teatralitással pakolgatja magán a szemüvegét? Vagy azt, hogy a kész átverés két, debilitásig alakoskodó, anti-paranormális műsorvezetője, nem ismerve a frappáns tréfa határát, anyagilkos viccekkel, és szenvedés-lélektani „kibabrálásokkal” emeli bennünk a kedélyt?

A teljes agynélküliségben született hullahegy-filmeket már nem is sorolom, vagy az irgalmatlanul tré, banánérlelő idiotizmussal leforgatott szappanoperákat. És igazából tényleg nem szólhatok egy szót sem, mert a nézettségi indexek és mutatók arról beszélnek ellenem, hogy igenis, erre van szükség. Akkor pedig a kereskedelmi, de akár a közszolgálati alapon működtetett tévének ezeket kell sugározniuk.

Ügyhogy befoghatom a számat, mert a tények nem engem igazolnak. De, gyanítom, engem soha nem fognak igazolni a tények, ha a nagy átlagot vesszük. Esetleg a kis átlagok. De az meg kit érdekel! A kis átlagból nincs pénz. Ügyhogy, amíg a magyar nézői színvonal ilyen mélységekben tartja magát, addig vajmi kevés értelme van tévékritikát írni. Mert a tévékritika ez esetben egybeesik a nézőkritikával, és ugyan melyik néző venné szívesen a fenti jelzőket. Egyik se. Ügyhogy, vegyék úgy, nem is írtam semmit. Ez nem kritika. Azon aluli.

Podmaniczky Szilárd

Jelentkezés: március 16-áig

Családbarát munkahely

Budapest (MTI)

A Szociális és Családügyi Minisztérium Nőképviselői Titkárságán március 16-áig nyújthatják be pályázatukat azok a vállalkozások, intézmények, amelyek az elkövetkezendő egy esztendőben viselni szeretnék a Családbarát munkahely címet – közölte a miniszteri kabinet sajtóreferense, Kónya Judit.

Az elbírálásnál számít, hogy a gyermeknevelés utá-

ni újbóli munkába állást mennyire segítik az adott intézménynél. Szempont az is, hogy a munkahelyi rendezvények és a szabadságoló-ások szervezésénél mennyire veszik figyelembe a családok igényeit és lehetőségeit.

A májusi eredményhirdetés után a nyertes vállalkozások Családbarát munkahely elnevezést és ehhez kapcsolódó logót használhatnak.

Balettbemutató a nagyszínházban

Sztravinszkij-triptichon

Szokás mondani, hogy olyan zeneszerzők vannak, akiknek a művében

fontos szerepet kap a balett; de zenetörténeti jelentőségű balettdzenezeszerző: egyedül Sztravinszkij! Következésképpen bármely balettdzenezes számára egy Sztravinszkij-est – a legnagyobb kihívás. A Szegedi Kortárs Balett ehhez a különleges teljesítményhez minden tekintetben érettnek és méltónak látszik.

Juronics Tamás néhány évvel ezelőtt már úgy döntött, megpróbálja magát a hatalmas feladattal és azt a Sztravinszkij-művet választja, amelyet szinte egyetlen nagy koreográfus sem került meg az 1913-as párizsi Nizsinszkij-bemutató óta. *Le Sacre du printemps*. Azt lehetne hinni, a klasszikusok közül is a legnagyobb-leghíresebb Sztravinszkij-koreográfusoknak (mint a zeneszerző barátja, *Balanchine*, vagy *Miloss Aurél*, *Maurice Béjart*, *Kenneth MacMillan*) pusztán a névsora bántó hatással lehet egy fiatal alkotóra... Ám Juronics nem az az ember, akinek személyes ambícióit, önkifejező céltudatát és alkotói szuverenitását visszafoghatná a túlzott tekintélytiszteltetés. Szerecsénkre.

Tavaszi áldozat címen összetéveszthetetlenül egyéni, modern és személyes gondolatosságú, hatásos színpadi szerzést komponált a Sztravinszkij-zenére négy évvel ezelőtt. Ennek a műnek a felújítása volt a mostani est záródarabja. Juronics alapvetően nem változtatott a darabon, mégis, legálább a bennünk élő emlékképekhez viszonyítva, érett-fino-

Tavaszi áldozat. A kiválasztott lány: Markovics Ágnes (Fotó: Karnok Csaba)

modott, valamiképpen teljesebben a produkció. A táncosok személye részben változott ugyan, de talán kevésbé ennek a következményéről van szó. Inkább a koreográfus-rendezői instrukciók játékos hatásáról, amelyek szellemében a mostani előadásban dolgozhatott az együttes. Juronics nyilvánosan is beszélt egyfajta rendezői megnyilvánulásáról, amely szerint azt a színesvezetési instrukciót adta csapatának, hogy *ne színeskedjenek!* Hajtsák végre az előírt mozdulatokat. És ha a darab végén egymás szemébe tudnak nézni, előllál az előadás hitelessége. Az alkotói magabiztosság mellett ez az utasítás arról is beszél, hogy Juronics számára igenis a mozdulat-közvetítette gondolat a fontos. Hogy olyasmik kíván táncosaitól, amelyre a legképzettebb színészek is csak áldott-misztikus pillanatokban képesek: önfeladó átélést, érzelmi-gondolati azonosulást. A Tavasz áldozat mostani előadásában ilyenfajta misztikus pillanatok ejtették rabul a nézőt. A Sztravinsz-

zenével egy világos, ökonomikus szerkezetű, megragadón egyéni mozdulatelemekből organikus építkező tánc és egy telitalálatos szcenikai megoldás egyesült és előállt – a színház. A darabnak ugyanolyan erőteljes a mozgás- és térszerkezéssel, a profi előadástechnikával és szcenikai trüvjökkel elért képi hatása, mint tiszta gondolatiságának, s a táncosok érzékelhető, igenis színészi azonosulásának ereje. Külön öröm, hogy a manapság sokak által lépten-nyomon avítottak bélyegzett, ám ettől még örök témáról, a személyiség és a közösség, a személyesség és a kollektivitás viszonyáról igazán bátor személynél, konzervatív érték-tisztelettel és modern kifejezőeszközökkel vállalja a kérdészetést ez a vérbeli (tánc)színházi mű. *Markovics Ágnes* a kiválasztott áldozatlány szerepében képes volt egyedül is fölmutatni, amit együtt a többiek: az előadói alázattal és profizmussal létrehozható egység, személynél.

Jó volt nézni az estet nyitó új Juronics-koreográfiát, a *Menyegzőt* is. Effekt-hiányos, csak a tánc, a mozdulat erejével ható darabot ígért előzetesen az alkotó, ám a *Menyegző* egyáltalán nem nélkülözötte a Juronictól szinte már megszokott atraktív szcenikai ötleteket. A legjobban tetszett a találó „matrjoska-tánc”, amelynek létrejöttében alighanem nagy része volt a Szegedi Kortárs Balett állandó tervezőművészenek, *Molnár Zsuzsának* is. Kibogozhatatlan persze, s mi tagadás, a nézőt kevésbé is érdekli, melyik alkotónak mennyi invenciója szervül egy-egy pompás színpadi képbe. Tény, hogy a „parketten” simán gördül, szinte úszó, fejletlen menyasszonybábuk és az eleven táncosnők „együtt-hatása” nemcsak artisztikus, hanem asszociatív színpadi képsor is: érzelmes szarkazmussal idéz némely orosz néptánc-stilizációkat vagy klasszikus balettjeleneteket. Vagy menyegzői ritusokat. Sztereotípiákat általában. Ez a telitalálatos jelenet: mintegy súrt-

mény. A *Menyegző* című új darab ismét ama férfi-nő-téma feldolgozása természetesen, mint annyi más Juronics-koreográfia – ezúttal az érzelmes szarkazmus jegyében.

Myriam Naisy az *Angyalok suttogása* című, a Szegedi Kortárs Balett számára komponált, pár hónappal ezelőtt látott darabjával rendkívül magasra tette a mércét. A színházi hatás eszközarzenálját szinte mellőző, úgyszólván kizárólag a mozdulatkombinációk folyamán helyzet- és hangulatteremtő erejére hagyatkozó koreográfusként ismertünk meg a francia művészt. Az Angyal suttogások olybá tűnt, mint egy igazgyöngy: tiszta, kristályos-kemény, vonzóan csillogó. Naisy új művében, az *Orfeuszban*, talán a mitológiai témához tapadó konvencióknak, a „történet” kötelezősége miatt a kristályszerkezetet érezzük sérültnek. Valahogyan puhább, lazább, elengedtebb a tánc. Meglehet persze, hogy igazságtalan az összehasonlítás.

Egyfelől nagyfokú szabadsága van a koreográfusnak ennek a Sztravinszkij-zenének a feldolgozásakor (hiszen *Balanchine* óta senki nem nyúlt hozzá). Másfelől viszont a mitológiai mese kötöttségnek számít, mert nézői várakozásokat hív elő. *Myriam Naisy* legjobb alkotói erőit viszont alighanem azok a zenék hívják elő, amelyek nem köthetők konkrét tartalmakhoz. Az *Orfeusz* című balett ehhez részletei rendkívül erősek, gyönyörű, organikus mozdulatsorok teszik próbára az előadói kvalitásokat és kápráztatják a nézőt. A mű-egész azonban túl laza szerkezet ahhoz, hogy Orfeusz és Euridike meséjét „rá lehetne fogni”. A „történet-mondás” alighanem olyasmis, ami nem Naisy igazi alkotói terepe.

Sulyok Erzsébet

A Dankó Pista Emlékéért Alapítvány a legendás cigányprímás egyik felfedezője és szövegírója, a 150. éve született Pósa Lajos költő, hírlapíró és színházi titkár tiszteletére április 9-én domborművet avat a Szegedi Nemzeti Színház előcsarnokában. Pósa Lajos pályafutásáról, szegedi kötődéséről dr. Baranyai Zsolt irodalomtörténész, a korszak irodalmának kutatóját kérdeztük.

– *Hogyan került Szegedre Pósa Lajos?*

– Bölcsészeti tanulmányainak elvégzése és egy év tanítás után 1881 januárjában került Budapestről Szegedre, az épp akkor távozó Mikszáth Kálmán asztaltal foglalta el a Szegedi Napló szerkesztőségében. (Kettőjük között más párhuzamok is felfedezhetők: Mikszáth 1847-ben született, Pósa pedig 1850-ben a Gömör megyei Radnóton, ami nincs messze Rimaszombatól, ahová Mikszáth is, majd ő is gimnáziumba járt.) Az 1880-as évtized Szeged nagy korszaka volt, a város szinte feltámadt, újjászülött a pusztító árvíz után, és az ország második metropo-

Ki volt Pósa Lajos?

Domborművet kap Dankó Pista szövegírója

liszává fejlődött. Nem kisebb egyéniségek gyűltek itt össze, mint Gárdonyi és Mikszáth, valamint Sebők Zsigmond, aki gyerekként, a Dörmögő Dömötör és a Mackó kalandjai révén vált ismertté. Jókai is publikált akkoriban Szegeden.

– *Pósa hírlapírói munkája mellett verseket is írt, de költőként nem igazán tartja számon az utókor...*

– Költőként a magyar népiesség harmadik hullámához sorolható. Igyekezett megragadni valamit a századvégi magyar parasztság végleg letűnő világából. Úgy érezhette, olyan érték megy veszendőbe, amelynek elvesztése tragédia a magyarság számára. A mai közönség már nem fogékony erre, de voltak olyan történelmi korszakok, amikor Pósa költészete reneszánszát élte. Néhány évvel 1914-ben bekövetkezett halála után, a trianoni békediktátumot követően zsinórban jelentek meg kötetei. Huszonöt évvel fiatalabb felesége, Andrássy Lídia maga is költő volt, igyekezett férje hagyatékát jól gondozni. Pósa rendkívül ambiciózus ember és markáns egyéniség volt, de erről a költé-

Baranyai Zsolt: Ahogy Kosztolányi mondta, Pósa egy sohasem létezett idilli világ képviselője volt. (Fotó: Karnok Csaba)

szete nem tanúskodik. Kosztolányi teljes joggal mondta róla, hogy hiányzik belőle a szenvedély. 1881-ben Szegeden megjelent Újabb költemények című kötete is bizonyított erre. Pósa meglepően nagyra értékelt kortársai, Mikszáth például az egyik legjobb költőnek tartotta, és azt hitte, hogy ugyanazt képviseli

a lírában, amit ő a prózában. Pósa hatalmas ambíciókkal érkezett Szegedre, a szellemi élet motorja, az új ízlés formálója szeretett volna lenni. A Szegedi Napló főszerkesztője, Enyedi Lukács Pósa újságírói teljesítményével nem volt elégedett, kiderült, hogy például politikai ve-

alkalmas. Elsősorban színikritikákat írt, majd 1883-ban a megnyílt új színház titkára lett. Pechjére a színház hamarosan leégett, ezért egy időre állás nélkül maradt. Az is előfordult, hogy bujkálnia kellett a háziúr elől, mert nem tudta kifizetni a hónapos szobát. Szegedi éveiben legalább tíz kötete jelent meg. Ba-

rátságot kötött Dankó Pistával, aki a régi magyarors versformákban írt költeményeit megzenésítette. Ebben a korszakban rendkívül divatosak voltak a népszínművek, Almási Tihamér, Békefi Antal és Molnár György darabjait Szegeden is bemutatták, amelyekhez a Pósa-Dankó szerzőpáros „szállította” a dalbetéteket.

– *Pósa Móra Ferencsel is jó barátságba került...*

– Mórát tulajdonképpen Pósa fedezte föl, emiatt szinte apa-fió kapcsolat alakult ki közöttük. Móra pályafutása során nagyon sok emberrel szembe került, Pósa talán az egyetlen, aki sohasem tagadott meg, és szinte fiúi ragaszkodással kötődött hozzá.

– *Pósa az 1880-as évek végén visszatért Budapestre. Ezután is tartotta a kapcsolatot Szegeddel?*

– Igen, hiszen a szegedi sajtóban rendre feltűntek írásai. Budapestre kerülve az *En Újságom* című gyermeklap főszerkesztője lett, Mórát, Krúdyt, Jókait is sikerült megnyernie az ügynek. (Volt ennek szegedi előzménye is, egy sajtótörténeti kuriózum: 1882-ben

Jó Barát címmel önálló gyermeklapot indított, ami tizenhét számot élt meg.) Pesten a Kerepesi úti Orient Szállóban volt a törzsasztala, ahová Szegedről is sokan följárak. Mikszáth, Gárdonyi is gyakran megfordult a Pósa-asztalnál, és két neves festőművész, Feszty Árpád és Vágó Pál – akinek a műzeumban látható árvízi képét minden szegedi ismeri – ugyancsak törzstagok számítottak.

– *Mit gondol arról, hogy Pósa Lajos emlékét domborművel öröktítik meg?*

– Pósa életéből tíz évet áldozott Szegedre, Mikszáthtal együtt második szülővárosának nevezte, megérdemli, hogy megőrizze emlékeztében az utókor. Noha művei nem képviselnek magas esztétikai színvonalat, költészete sajátos korigényt elégített ki. Több száz költeménye vált Dankó Pista nótái révén népszerűvé, és még Bartók Béla is zenésített meg Pósa-verseket. Halála után Kosztolányi szeretettel emlékezett meg róla, egy sohasem létezett idilli világ képviselőjének tartotta, és Pósa önvalomásszerű sorában – „Szegénynek születtem, szegénynek maradtam, mindig csak vettem, sohasem arattam” – vélte megragadhatónak az életmű lényegét, jellegzetességét.

Hollósi Zsolt